

УДК 159.944

DOI 10.32755/sjeducation.2025.01.157

ПРОФАЙЛІНГ ЯК ПРОФЕСІЯ: КЛЮЧОВІ НАВИЧКИ, ОСОБИСТІСНІ РИСИ ТА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ

Шимко Віталій Артурович, доктор психологічних наук,
старший науковий співробітник,

професор кафедри професійної психології,
Національна академія Служби безпеки України
(03066, Україна, м. Київ, вул. М. Максимовича, 22,

e-mail: shymko@outlook.com)

ORCID: 0000-0003-4937-6976

Scopus Author: ID 57204110630

Researcher: ID C-8373-2017

Метою статті є дослідження ключових навичок, особистісних рис та професійної підготовки фахівців у галузі профайлінгу, що набуває все більшої актуальності в умовах розвитку сучасних технологій та міждисциплінарних підходів до аналізу поведінки. Актуальність теми обумовлена швидкими змінами в криміналістиці, правоохоронних органах та бізнес-середовищі, де аналіз поведінкових патернів стає невід'ємною складовою прийняття рішень. Профайлінг вимагає поєднання високих професійних знань, міжособистісних навичок та здатності адаптуватися до новітніх технологій, таких як великі дані та штучний інтелект.

Методологічною основою статті є огляд сучасної наукової літератури з питань професійної підготовки профайлерів, п'ятифакторної моделі особистості, а також аналіз інноваційних технологій, які впливають на розвиток цієї професії. У статті використані методи системного та порівняльного аналізу, що дозволили узагальнити дані про ключові навички та особистісні риси профайлерів, а також розкрити зв'язок між ними та ефективністю роботи в різних сферах. Також застосовані методи теоретичного моделювання, що дозволили структурувати рекомендації для освітніх установ та профайлерів-практиків з метою вдосконалення їх підготовки та професійного розвитку.

Отримані результати демонструють, що успішна діяльність профайлера вимагає поєднання низки ключових навичок, серед яких аналітичні здібності, комунікативні навички, спостережливість, критичне мислення та емоційний інтелект. Також важливою є наявність таких особистісних рис, як екстраверсія, сумлінність, емоційна стабільність, відкритість до досвіду та доброзичливість, які сприяють ефективності роботи профайлера в умовах міжособистісних взаємодій та стресових ситуацій. Визначено, що впровадження новітніх технологій, таких як штучний інтелект та великі дані, радикально змінює профайлінг, збільшуючи ефективність аналізу поведінки, але водночас створює нові етичні виклики.

Практична цінність статті полягає в розробленні рекомендацій для освітніх установ і профайлерів-практиків щодо інтеграції новітніх технологій у процес підготовки та розвитку навичок. Освітні установи мають інтегрувати курси з аналізу великих даних і штучного інтелекту в програми підготовки профайлерів, а практикам рекомендується постійно підвищувати свою кваліфікацію через технічне навчання та розвиток емоційного інтелекту.

Висновки статті підкреслюють важливість гармонійного поєднання професійних знань, міжособистісних навичок та технічної підготовки для підвищення ефективності профайлерів у сучасному середовищі, що швидко змінюється.

Ключові слова: профайлінг, ключові навички, особистісні риси, п'ятифакторна модель особистості, штучний інтелект, великі дані, емоційний інтелект, професійна підготовка.

PROFILING AS A PROFESSION: KEY SKILLS, PERSONALITY TRAITS, AND SPECIALIST TRAINING

Shymko Vitalii,

Doctor of Sciences (Psychology), Senior Researcher,
Professor of Professional Psychology Department,
National Academy of the Security Service of Ukraine
(22 Mykhaila Maksymovycha Street, Kyiv, 03066, Ukraine,
email: shymko@outlook.com)
ORCID: 0000-0003-4937-6976
Scopus Author ID 57204110630
Researcher ID C-8373-2017

The purpose of this article is to examine the key skills, personality traits, and professional training of specialists in the field of profiling, which is becoming increasingly relevant in the context of the development of modern technologies and interdisciplinary approaches to behavior analysis. The relevance of the topic is driven by the rapid changes in criminology, law enforcement, and the business environment, where the analysis of behavioral patterns is becoming an integral part of decision-making processes. Profiling requires a combination of advanced professional knowledge, interpersonal skills, and the ability to adapt to new technologies, such as big data and artificial intelligence.

The methodological foundation of the article is based on a review of contemporary scientific literature on the professional training of profilers, the five-factor model of personality, and an analysis of innovative technologies affecting the development of this profession. The article employs methods of systematic and comparative analysis, which allowed for a synthesis of data on key skills and personality traits of profilers, as well as an exploration of the connection between these traits and job performance in various sectors. Theoretical modeling methods were also used to structure recommendations for educational institutions and practicing profilers aimed at improving their training and professional development.

The results demonstrate that successful profiling requires a combination of key skills, including analytical abilities, communication skills, attentiveness, critical thinking, and emotional intelligence. Additionally, personality traits such as extraversion, conscientiousness, emotional stability, openness to experience, and agreeableness are crucial for enhancing the effectiveness of a profiler's work in interpersonal interactions and stressful situations. It was found that the introduction of modern technologies, such as artificial intelligence and big data, is radically transforming profiling by increasing the efficiency of behavioral analysis, while also creating new ethical challenges.

The practical value of the article lies in the development of recommendations for educational institutions and practicing profilers on integrating new technologies into the training process and skill development. Educational institutions should integrate courses on big data analysis and artificial intelligence into profiling training programs, while practitioners are advised to continuously improve their qualifications through technical training and the development of emotional intelligence. The conclusions of the article emphasize the importance of a balanced combination of professional knowledge, interpersonal skills, and technical preparation for enhancing the effectiveness of profilers in a rapidly changing environment.

Key words: *profiling, key skills, personality traits, five-factor model, artificial intelligence, big data, emotional intelligence, professional training.*

Постановка проблеми. Профайлінг набув значної важливості в сучасному світі завдяки його міждисциплінарному характеру та практичній користі в правоохоронних органах, бізнесі, психології та безпеці (Ainsworth, 2021). У правоохоронній сфері профайлінг дозволяє ідентифікувати поведінкові патерни злочинців та підозрюваних, що значно підвищує ефективність розслідувань (Turvey, 2012). У бізнесі та HR-сфері застосування профайлінгу полегшує процеси відбору кандидатів, управління персоналом та прогнозування поведінки співробітників (Christiansen & Tett, 2020). Проте ефективність профайлінгу залежить від високого рівня професійної підготовки фахівців та їх особистісних рис, зокрема здатності до аналізу, критичного мислення та комунікації (Bartol & Bartol, 2022). Важливим аспектом є визначення ключових компетенцій та особистісних характеристик, які забезпечують успішність профайлерів, а також розроблення ефективних методик професійної підготовки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні наукові дослідження свідчать про те, що успіх профайлінгу базується на поєднанні знань, умінь та особистісних характеристик профайлерів (Alison et al., 2013). Turvey (2012) стверджує, що ос-

новними навичками профайлера є здатність до аналітичного мислення, інтерпретації поведінкових сигналів та оброблення великих масивів даних. Крім того, дослідження в галузі психології доводять, що п'ятифакторна модель особистості є ефективним інструментом для оцінювання професійних якостей профайлерів, зокрема таких рис, як сумлінність та емоційна стабільність (Costa & McCrae, 1992). Практичні аспекти підготовки профайлерів містять освітні програми, які розвивають комунікаційні навички, емоційний інтелект та адаптивність (Bartol & Bartol, 2022).

Теоретичні основи профайлінгу є міждисциплінарними. Профайлінг охоплює численні наукові галузі, зокрема психологію, соціологію, антропологію, культурологію, медицину та криміналістику (Turvey, 2012). У сучасному контексті профайлінг інтегрує різні дисципліни, що дозволяє всебічно аналізувати поведінкові патерни людей. Наприклад, психологічні та нейробіологічні аспекти допомагають зрозуміти внутрішні процеси, які формують поведінку, тоді як соціальні та культурологічні фактори враховують зовнішні обставини, що впливають на індивідуальні дії (Holmes & Holmes, 2009). Важливим є також зв'язок профайлінгу з когнітивними науками, психолінгвістикою та психологічною діагностикою, що дозволяє застосовувати методи аналізу мовної поведінки для побудови детальних профілів осіб (Ainsworth, 2021).

У правоохоронній діяльності криміналістичний профайлінг є важливим інструментом для розслідування складних злочинів, дозволяючи створювати психологічні портрети злочинців на основі їхньої поведінки, мотивації та історії життя (Bartol & Bartol, 2022). Це сприяє точнішому визначенню підозрюваних та передбаченню їхніх майбутніх дій (Turvey, 2012).

Історія професії профайлера розпочалася у другій половині XX століття, коли психологи та криміналісти почали використовувати методи поведінкового аналізу для розслідування серійних злочинів (Rossi, 2020). Першими відомими випадками застосування профайлінгу можна вважати дослідження Манфреда Канка в Німеччині та розвиток профілювання серійних убивць у США (Douglas & Olshaker, 1999). З часом профайлінг

набув широкого визнання не лише у правоохоронних органах, але й в інших сферах, таких як HR, бізнес та медицина (Christiansen & Tett, 2020).

Сучасні профайлерські методи постійно вдосконалюються, зокрема за рахунок використання великих даних, штучного інтелекту та нових аналітичних технологій (Ainsworth, 2021). Це дозволяє ще більш точно передбачати поведінку людей у різних контекстах та сприяти підвищенню ефективності профілювання як у розслідуванні злочинів, так і в бізнес-середовищі (Bartol & Bartol, 2022). Водночас дещо осторонь залишається фігура самого спеціаліста, його особистості та професійних компетенцій, які, безумовно, відіграють неабияку роль у продуктивності профайлінгу.

Мета дослідження. Метою цього дослідження є визначення ключових навичок, особистісних рис та етапів професійної підготовки профайлерів. Зокрема, дослідження спрямоване на виявлення професійно значущих якостей, що базуються на п'ятифакторній моделі особистості (Costa & McCrae, 1992), та методів, що забезпечують підготовку висококваліфікованих профайлерів для різних сфер діяльності.

Дослідницькі запитання:

1. Які ключові професійні навички необхідні для успішного виконання обов'язків профайлера?
2. Які особистісні риси згідно з п'ятифакторною моделлю найбільш важливі для профайлера?
3. Які підходи до професійної підготовки забезпечують ефективність у роботі профайлерів?

Методологія дослідження базується на аналізі сучасної наукової літератури, присвяченої професійній підготовці профайлерів, застосуванні п'ятифакторної моделі особистості та комплексному вивченні впливу інноваційних технологій на розвиток профайлінгу як професії. У роботі застосовані методи системного і порівняльного аналізу з метою узагальнення інформації про ключові навички та особистісні риси профайлерів, а також визначення їхнього впливу на ефективність відповідної діяльності в різних галузях. Крім того, використані методи теоретичного моделювання з метою розроблення

і структурування рекомендацій для освітніх закладів і профайлерів-практиків, спрямованих на покращення підготовки та професійного зростання.

Викладення основного матеріалу. Вивчення міжнародного досвіду профайлінгу як діяльності дозволяє виокремити такі ключові навички профайлера, які є очевидною основою успішного виконання професійних завдань:

1. *Аналіз інформації.* Ефективна робота профайлера передбачає здатність опрацьовувати значні обсяги різноманітної інформації та використовувати сучасні аналітичні інструменти для виявлення патернів у поведінці людей. Профайлер має володіти навичками аналізу вербальних і невербальних сигналів, розпізнавати приховані мотиви та передбачати можливі дії особи (Turvey, 2012). Інструменти для оброблення великих даних і когнітивні технології сьогодні суттєво підвищують ефективність цього процесу (Bartol & Bartol, 2022).

2. *Комунікативні навички.* Уміння ефективно комунікувати є необхідним для проведення інтерв'ю та аналізу поведінки. Профайлер повинен вміти не лише ставити правильні запитання, але й розпізнавати нюанси у відповідях, зокрема невербальні аспекти, такі як мова тіла, тон голосу та вирази обличчя (Holmes & Holmes, 2009). Під час інтерв'ювання важливо використовувати методики активного слухання для того, щоб отримати максимально точну інформацію та уникнути впливу власних упереджень на процес (Douglas & Olshaker, 1999).

3. *Спостережливість і увага до деталей.* Одна з ключових навичок профайлера полягає в умінні звертати увагу на деталі, які на перший погляд можуть здатися незначними. Профайлер повинен мати високий рівень спостережливості для ідентифікації мікроекспресій, змін у поведінці чи інших тонких сигналів, що можуть вказувати на стан або наміри особи (Ekman, 2009). Ця навичка є особливо важливою під час аналізу невербальної комунікації та відстеження патернів поведінки в різних контекстах (Ainsworth, 2021).

4. *Критичне мислення та прийняття рішень.* Критичне мислення є необхідною складовою роботи профайлера, оскільки процес створення профілю вимагає оброблення

великої кількості інформації та її оцінювання з точки зору релевантності та достовірності (Bartol & Bartol, 2022). Профайлер повинен уміти застосовувати логічне мислення для інтерпретації даних, роблячи висновки, засновані на фактах, а не на інтуїції (Turvey, 2012). Це також стосується вміння швидко реагувати на зміну ситуації та приймати відповідні рішення на основі отриманої інформації.

5. Емоційний інтелект. Розуміння власних емоцій і здатність розпізнавати емоційні стани інших людей є важливою навичкою для профайлера. Високий рівень емоційного інтелекту дозволяє профайлеру контролювати власні емоції під час роботи зі стресовими або напруженими ситуаціями та забезпечує здатність ефективно взаємодіяти з людьми (Goleman, 2006). Ця навичка є також важливою для побудови довірливих стосунків під час інтерв'ю та збору інформації.

У таблиці 1 структуровано ключові навички профайлера, такі як аналітичні здібності, комунікативні навички, спостережливість, критичне мислення та емоційний інтелект, надаючи їх короткі описи та приклади застосування. Ця наочна систематизація допомагає краще зрозуміти, як кожна з навичок використовується в реальних ситуаціях, зокрема під час інтерв'ю, аналізу поведінки або встановлення емоційного контакту з підозрюваними.

Таблиця 1 – Ключові навички профайлера

Навички	Опис компетенцій	Приклад застосування
Аналітичні здібності	Здатність збирати, аналізувати та інтерпретувати інформацію для виявлення поведінкових патернів.	Аналіз поведінки підозрюваних для створення профілю.
Комунікативні навички	Вміння ефективно спілкуватися з людьми, ставити питання й аналізувати відповіді.	Проведення інтерв'ю з метою отримання інформації під час розслідування.
Спостережливість	Здатність помічати деталі в поведінці, мові та невербальних сигналах.	Виявлення мікроекспресій під час допиту або інтерв'ю.

Навички	Опис компетенцій	Приклад застосування
Критичне мислення	Уміння оцінювати інформацію, робити висновки та знаходити рішення на основі логіки.	Аналіз поведінкових даних для виявлення суперечностей у показках.
Емоційний інтелект	Здатність розуміти емоційні стани інших людей і керувати власними емоціями.	Встановлення емоційного контакту з підозрюваними для підвищення ефективності спілкування.

Професіограма профайлера у розрізі п'ятифакторної моделі особистості Професіограма є інструментом, що систематично описує професійно значущі особистісні риси та компетенції, необхідні для успішного виконання професійних обов'язків (Christiansen & Tett, 2020). Професіограма профайлера базується на вимогах до його когнітивних, емоційних і соціальних компетенцій, що є критичними для роботи з людьми та аналізу їх поведінки. Важливою основою для створення професіограми профайлера є п'ятифакторна модель особистості (Costa & McCrae, 1992), яка дозволяє оцінити ключові риси, що впливають на професійну діяльність.

Екстраверсія характеризується високим рівнем соціальної активності та комунікабельності, що є важливими якостями для профайлера (McCrae & Costa, 2004). Профайлер, який виявляє екстраверсію, здатен ефективно взаємодіяти з різними людьми, налагоджувати комунікаційні зв'язки, що особливо важливо під час проведення інтерв'ю або групової роботи (Holmes & Holmes, 2009). Соціальна активність дозволяє встановлювати довіру, що сприяє точнішому збору інформації.

Сумлінність. Сумлінність охоплює такі характеристики, як організованість, відповідальність та уважність до деталей (Costa & McCrae, 1992). Ця риса є важливою для роботи профайлера, оскільки вимагає точного дотримання процедур, ретельного аналізу зібраних даних та вміння працювати з великими масивами інформації. Профайлер, який демонструє високий рівень сумлінності, схильний до детального планування та відповідального підходу до виконання завдань (Bartol & Bartol, 2022).

Емоційна стабільність (низький нейротизм) дозволяє профайлеру підтримувати високий рівень концентрації та контролю у стресових ситуаціях, що є невід'ємною частиною професійної діяльності (Goleman, 2006). Профайлер, який володіє низьким рівнем нейротизму, менш схильний до емоційних зривів і здатен працювати під тиском, що підвищує ефективність його роботи в умовах напружених розслідувань або інтерв'ю (Costa & McCrae, 1992).

Відкритість до нового досвіду характеризується креативністю та гнучкістю у підходах до виконання завдань (McCrae & Costa, 2004). Профайлер з високим рівнем відкритості здатен використовувати нестандартні методи аналізу інформації, що є необхідним у ситуаціях, коли потрібно адаптувати підхід до кожного індивіда або ситуації (Ainsworth, 2021). Це також охоплює здатність до інноваційного мислення та готовність приймати нові технології та методики у професійній діяльності (Turvey, 2012).

Доброзичливість означає емпатію та вміння співпрацювати з іншими, що є критично важливим для профайлера під час проведення інтерв'ю або групових досліджень (Goleman, 2006). Високий рівень доброзичливості дозволяє профайлеру краще розуміти емоційні стани інших та швидше встановлювати довірливі стосунки, що сприяє отриманню більш точної інформації (Bartol & Bartol, 2022). Відсутність цієї риси може негативно вплинути на здатність профайлера належно взаємодіяти із суб'єктами дослідження.

Таблиця 2 систематизує, як кожна з рис п'ятифакторної моделі особистості впливає на роботу профайлера і надає рекомендації щодо розвитку кожної риси. Високий рівень екстраверсії та доброзичливості допомагає в комунікаціях, тоді як сумлінність забезпечує точність і відповідальність у роботі.

Таким чином, професіограма профайлера, побудована на п'ятифакторній моделі особистості, забезпечує систематичний підхід до оцінювання ключових особистісних рис, що впливають на ефективність роботи. Найбільш критичними рисами є сумлінність та емоційна стабільність, оскільки вони безпосередньо впливають на здатність профайлера організовано під-

ходити до виконання завдань, зберігаючи контроль в умовах стресу (Costa & McCrae, 1992). Екстраверсія та доброзичливість також є важливими для встановлення комунікаційних зв'язків і проведення ефективних інтерв'ю, що дозволяє профайлеру отримувати цінну інформацію (Holmes & Holmes, 2009). Відкритість до нового досвіду, хоча й має нижчий рівень варіативності, все ж сприяє гнучкості мислення та готовності до використання інноваційних методів аналізу (McCrae & Costa, 2004). Отже, успішність роботи профайлера залежить від гармонійного поєднання цих рис, деякі з яких мають більший вплив на певні аспекти професійної діяльності.

Таблиця 2 – Вплив особистісних рис профайлера на професійну діяльність

Фактор особистості	Вплив на професію	Рекомендації щодо розвитку
Екстраверсія	Підвищує здатність до ефективної комунікації та роботи в команді.	Розвиток соціальних навичок та вмінь налагоджувати контакти під час інтерв'ю.
Сумлінність	Забезпечує відповідальність, точність та організованість у роботі профайлера.	Практикувати систематизацію роботи та дотримання стандартів під час збирання інформації.
Емоційна стабільність	Дозволяє зберігати контроль та спокій у стресових ситуаціях.	Використовувати техніки стресостійкості та емоційної регуляції в напружених умовах.
Відкритість до досвіду	Сприяє інноваційності та креативності в підходах до аналізу та розв'язання проблем.	Заохочувати до вивчення нових методів і технологій, що допомагають у профайлінгу.
Доброзичливість	Підвищує емпатію та здатність до співпраці, що важливо для міжособистісних взаємодій.	Працювати над розвитком емпатії та ефективної комунікації з різними категоріями людей.

Викладений розгляд особистісних рис за допомогою п'ятифакторної моделі не вичерпує професіографічного погляду на профайлінг. На додаток до професійно значущих особистісних рис розглянемо й специфічні компетенції, які безпосе-

редньо впливають на професійну ефективність профайлера (Costa & McCrae, 1992).

Послідовність і надійність є одними з ключових якостей, що характеризують профайлера. Високий рівень сумлінності та відповідальності сприяє здатності профайлера виконувати завдання на належному рівні, дотримуючись установлених процедур і стандартів (McCrae & Costa, 2004). Це особливо важливо в розслідуваннях та аналітичній діяльності, де навіть незначні помилки можуть призвести до значних наслідків (Bartol & Bartol, 2022).

Емпатія та соціальна компетентність є необхідними для ефективної роботи з людьми. Профайлер повинен не лише розуміти емоційні стани інших, але й мати здатність до активного слухання, встановлення контакту та розуміння мотивацій (Goleman, 2006). Ці якості дозволяють профайлеру більш точно інтерпретувати поведінку суб'єктів і формувати довірливі стосунки, що є критичними під час проведення інтерв'ю та збору інформації (Holmes & Holmes, 2009).

Емоційна стійкість дозволяє профайлеру зберігати ефективність навіть у складних і стресових ситуаціях. Робота профайлера часто пов'язана зі значним тиском, тому здатність контролювати свої емоції та не піддаватися стресу є ключовою (Turvey, 2012). Профайлер повинен підтримувати концентрацію та здатність до логічного мислення навіть під час критичних ситуацій (Costa & McCrae, 1992).

Висока адаптивність є важливою якістю профайлера, оскільки він постійно стикається з різними ситуаціями та умовами. Профайлер повинен швидко реагувати на зміни, коригувати свою стратегію і підходи залежно від контексту та обставин (McCrae & Costa, 2004). Гнучкість у мисленні та поведінці дозволяє профайлеру ефективно виконувати завдання навіть у невідзначених або нестандартних умовах (Bartol & Bartol, 2022).

Розглянуті професіографічні виміри профайлінгу забезпечують глибоке і продуктивне розуміння професійної підготовки спеціалістів. Професійна підготовка профайлерів вимагає міждисциплінарного підходу, що містить навчальні програми різного рівня. Базова підготовка може починатися з короткоте-

рмінових курсів, які охоплюють основи поведінкового аналізу та комунікативних технік (Christiansen & Tett, 2020). На більш високому рівні університетські програми пропонують спеціалізовані курси, що фокусуються на криміналістиці, психології та когнітивних науках, забезпечуючи фундаментальні знання, необхідні для роботи профайлера (Turvey, 2012). Освітні програми спрямовані на розвиток аналітичних навичок, здатності працювати з великим обсягом даних і вміння вести інтерв'ю.

Практичні завдання є невід'ємною частиною підготовки профайлерів. Вони містять симуляції інтерв'ю, роботу з аналізом поведінкових сигналів і розроблення профілів на основі реальних чи змодельованих ситуацій (Bartol & Bartol, 2022). Такі тренінги дозволяють профайлерам набути досвіду в реалістичних умовах і вдосконалювати свої навички, що важливо для подальшої роботи у правоохоронних органах або приватному секторі (Ainsworth, 2021).

Підвищення кваліфікації теж є важливою частиною системи професійної підготовки. Профайлер повинен постійно вдосконалювати свої знання та навички, що досягається через участь у конференціях, семінарах та спеціалізованих тренінгах (Turvey, 2012). Постійне оновлення знань є критичним у контексті стрімкого розвитку технологій і методів аналізу поведінки, зокрема в умовах використання штучного інтелекту та великих даних (Holmes & Holmes, 2009).

Менторство та обмін досвідом відіграють ключову роль у професійному становленні профайлера. Працюючи під керівництвом досвідчених наставників, молоді профайлери отримують можливість не лише перейняти навички, але й зрозуміти, як їх застосовувати в реальних умовах (Bartol & Bartol, 2022). Цей обмін досвідом дозволяє більш глибоко усвідомити тонкощі роботи, особливо у складних випадках, що вимагають комплексного підходу до аналізу поведінки (Goleman, 2006).

Розгляд ключових навичок, особистісних рис і якостей профайлера в контексті сучасного стану соціальних, поведінкових та інших наук дозволяють сформулювати пропозиції щодо покращення як освітніх програм, так і індивідуального професійного розвитку спеціалістів. Ми вважаємо, що для під-

вищення рівня підготовки профайлерів необхідно розширити освітні програми з урахуванням новітніх технологій і розвитку міждисциплінарних підходів (Ainsworth, 2021). Інтеграція сучасних інструментів, таких як великі дані та штучний інтелект, дозволить підвищити точність поведінкового аналізу та забезпечить профайлерів необхідними технічними навичками (Christiansen & Tett, 2020). Особлива увага має бути приділена розвитку етичних стандартів, які регулюватимуть використання особистих даних і забезпечать захист прав людини у процесі поведінкового аналізу. Безперервне навчання, підвищення кваліфікації через участь у семінарах і конференціях залишаються важливими елементами професійного розвитку профайлерів (Bartol & Bartol, 2022).

Рекомендації для освітніх установ. Інтеграція новітніх технологій і міждисциплінарних підходів у програми підготовки профайлерів є важливою для забезпечення якості освітніх процесів (Ainsworth, 2021). Пропонується розробити курси, що поєднують навчання з аналізу поведінки, психології та криміналістики з технологіями великих даних і штучного інтелекту (Turvey, 2012). Це дозволить майбутнім фахівцям набути навичок, які відповідають сучасним вимогам. Зокрема, курси з аналізу великих даних, роботи з програмами штучного інтелекту та кіберрозслідувань можуть стати ключовими для підготовки профайлерів нового покоління. Наприклад, криміналістичні програми в університетах Великої Британії та США вже пропонують такі модулі, де студенти працюють з реальними даними під наглядом викладачів (Bartol & Bartol, 2022). Освітні програми повинні також охоплювати практичні тренінги, що забезпечують реалістичне застосування теоретичних знань, і підкреслювати важливість дотримання етичних стандартів у поведінковому аналізі. Це особливо важливо в умовах розвитку новітніх технологій, де зростає необхідність регулювання етичних питань, пов'язаних з конфіденційністю та використанням особистих даних (Bartol & Bartol, 2022).

Рекомендації для профайлерів-практиків. Стрімкі зміни технологічного середовища вимагають від профайлерів постійного вдосконалення власних технічних знань і навичок.

Практики повинні активно брати участь у програмах підвищення кваліфікації, семінарах і тренінгах, що охоплюють нові аналітичні інструменти, зокрема використання великих даних і алгоритмів штучного інтелекту (Christiansen & Tett, 2020). Спеціалізовані курси, пропонувані технологічними компаніями, такими як Google або IBM, можуть стати корисними для опанування аналітики великих даних і машинного навчання, що застосовуються у професії профайлера. Окрім цього, важливо підтримувати високий рівень емоційного інтелекту та адаптивності для ефективної роботи в умовах стресу та змінних обставин (Goleman, 2006). Менторство та співпраця з досвідченими профайлерами залишаються ключовими елементами професійного розвитку, забезпечуючи можливість обміну досвідом та постійного професійного зростання (Bartol & Bartol, 2022).

На завершення цієї публікації розглянемо виклики і перспективи професії профайлера. Один з головних викликів – це питання *етики та конфіденційності*. Аналіз поведінки та особистісних рис часто пов'язаний із вторгненням у приватне життя, що викликає дилеми щодо захисту прав людини (Holmes & Holmes, 2009). Профайлер повинен балансувати між збором необхідної інформації для розслідування і дотриманням етичних стандартів. Крім того, профайлери стикаються з питаннями щодо використання особистої інформації, зокрема в бізнесі та управлінні кадрами, що може створювати ризики для дискримінації та порушення прав суб'єктів (Ainsworth, 2021).

Інший надзвичайно важливий ракурс щодо викликів та перспектив пов'язаний з *технологічними інноваціями*. Технологічний прогрес, зокрема розвиток штучного інтелекту (ШІ), великих даних і аналітичних платформ, радикально змінює профайлінг як професію. Використання таких технологій значно підвищує точність поведінкового аналізу, дозволяючи профайлерам обробляти великі обсяги інформації швидше та ефективніше (Turvey, 2012). Наприклад, у правоохоронній практиці технології великих даних дозволяють збирати та аналізувати інформацію про поведінкові патерни підозрюваних,

що раніше було неможливим через людські обмеження (Bartol & Bartol, 2022). Системи штучного інтелекту здатні обробляти мільйони записів з камер спостереження або соціальних мереж для виявлення аномальних поведінкових ознак.

Одним з практичних прикладів є використання ШІ для аналізу текстових даних у кримінальних розслідуваннях. Програми на основі великих мовних моделей можуть аналізувати стилістику й тон письмових заяв або коментарів у соціальних мережах для виявлення потенційних загроз. Проте ці інновації також створюють нові виклики, зокрема щодо етичного використання таких технологій і збереження людського фактора в процесі аналізу (Ainsworth, 2021; Christiansen & Tett, 2020). Автоматизація аналізу може призвести до помилкових висновків або недооцінки людських аспектів ситуації. Тому важливо, щоб профайлер зберігав баланс між технічними можливостями та своїми професійними навичками для забезпечення якісного аналізу.

Висновки. Проведене дослідження дозволило визначити ключові аспекти, які впливають на ефективність роботи профайлера, зокрема поєднання професійних знань, особистісних рис та належної підготовки. Відповідаючи на дослідницькі запитання, можна зробити висновок, що успіх у професії профайлера залежить від наявності специфічних навичок, таких як аналіз інформації, комунікація та емоційний інтелект. Важливу роль відіграють також особистісні риси, зокрема сумлінність, емоційна стабільність і висока адаптивність, що підвищують ефективність у різних робочих контекстах. Професійна підготовка, яка містить практичні тренінги, безперервне навчання та менторство, сприяє формуванню компетентного спеціаліста, здатного адаптуватися до змінних умов роботи.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з тим, що в майбутньому професія профайлера, ймовірно, продовжить адаптуватися до технологічних і соціальних змін. Високоймовірними є зміни у вимогах до навичок, включно з розвитком спеціалізацій, пов'язаних з аналізом великих даних і поведінковими технологіями. Профайлер повинен буде освоювати нові інструменти й методики, зокрема в галузі когнітивних технологій, для підтримання конкурентоспроможності

у світі, який швидко змінюється. Також очікується підвищена увага до міждисциплінарного підходу, що об'єднує поведінкові науки, психологію, криміналістику та інформаційні технології.

References

1. Ainsworth, P. (2021), *Psychology and crime: myths and reality*, Routledge.
2. Alison, L., Goodwill, A. M., Almond, L., van den Heuvel, C. & Winter, J. (2013), *Practical aspects of criminal profiling: an evidence-based guide*, Taylor & Francis.
3. Bartol, C. R. & Bartol, A. M. (2022), *Criminal and behavioral profiling*, SAGE Publications.
4. Christiansen, N. D. & Tett, R. P. (2020), *Personality and organizations*, Lawrence Erlbaum Associates.
5. Costa, P. T. & McCrae, R. R. (1992), *Revised NEO Personality Inventory (NEO-PI-R) and NEO Five-Factor Inventory (NEO-FFI) : professional manual*, Psychological Assessment Resources.
6. Douglas, J. & Olshaker, M. (1999), *Mindhunter: inside the FBI's elite serial crime unit*, Scribner.
7. Ekman, P. (2009), *Telling lies: clues to deceit in the marketplace, politics and marriage*, Norton.
8. Goleman, D. (2006), *Emotional intelligence: why it can matter more than IQ*, Bantam Books.
9. Holmes, R. M. & Holmes, S. T. (2009), *Profiling violent crimes: an investigative tool*, SAGE Publications.
10. McCrae, R. R. & Costa, P. T. (2004), A five-factor theory of personality, *Handbook of personality: theory and research*, by O. P. John, R. W. Robins & L. A. Pervin (Eds.), Guilford Press, pp. 159–181.
11. Rossi, E. (2020), *Behavioral profiling in criminal investigations*, Wiley.
12. Turvey, B. E. (2012), *Criminal profiling: an introduction to behavioral evidence analysis*, Academic Press.